

נאמן על דאדא לאג, יחוי, איח

נתונים דמוגרפיים על האוכלוסייה הערבית בישראל

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

תמונת מצב על פי סקר הלשכה
המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2018

טיוטה

הסקר החברתי שפרסמה לאחרונה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה אשר יעמוד במרכזו של מסמך זה מדגים את שורת הפערים הדרמטיים בין יהודים וערבים במצב הכלכלי, בתחום החינוך וההשכלה, בתעסוקה, בדיוור בתחבורה ובבריאות ומגלה כי ההבטחה עתיקת היוםין שעוגנה בהכרזת העצמאות אשר לפיה מדינת ישראל "תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין" בכל הנוגע לאוכלוסייה הערבית טרם התממשה ודומה כי יש עוד כברת דרך לעבור. זה המקום לציין כי לצד החשיבות בפיתוח הכלכלי, על הממשלה לפעול ולחתור לשוויון גם במישורים נוספים. זאת בכדי שהאוכלוסייה הערבית בישראל תוכל להשתלב כחלק אינטגרלי בחברה הישראלית בכללותה. כדי לעשות כן עליה להתנגד ולמגר את מופיעה השונים של הגזענות במרחב הציבורי הישראלי ובוודאי גם בקרבה. בתוך כך עליה להימנע מקידום חקיקה שכזו ולהקיע שימוש ברטוריקה העולה כדי דה לגיטימציה כנגד האוכלוסייה הערבית.

תוכן עניינים

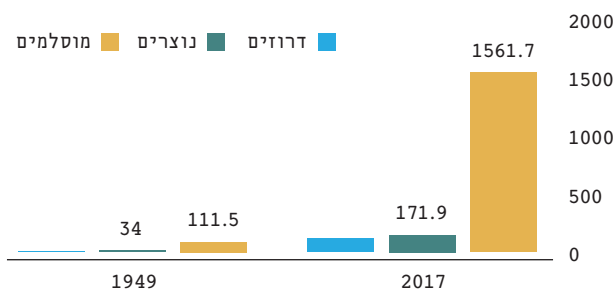
2	נתונים דמוגרפיים
3	מצב כלכלי
4	השכלה וחינוך
6	תעסוקה
7	דיוור
8	תחבורה
9	בריאות
9	מניעה ובדיקה
10	מחלות כרוניות
10	אורח חיים
10	תזונה
11	פעילות גופנית
11	עישון
11	ביטוחים וויתורים כלכליים

■ שיעור הנישואין הגולמי (מספר מקרי נישואין לכל 1,000 תושבים) הוא 6.2 לאלף בכלל האוכלוסייה, 6.0 לאלף בקרב היהודים, 8.4 לאלף בקרב המוסלמים, 7.8 לאלף בקרב הדרוזים ו-4.8 לאלף בקרב הנוצרים.

■ 74.9% מהנשים הערביות בגילאי 25-29 היו נשואות לעומת 51.6% מהנשים באוכלוסיית היהודים ואחרים בקבוצת גיל זו.

■ נכון לשנת 2016, גיל הנישואים הממוצע באוכלוסייה המוסלמית, עומד על 22.5 בקרב כלות 26.5 בקרב החתנים, באוכלוסייה הנוצרית גיל החתנים הממוצע הוא 30.1 וגיל הכלות 26.2, ובחברה הדרוזית, גיל החתנים הממוצע הוא 28.6 וגיל הכלות הוא 24.5.

האוכלוסייה הערבית בישראל, לפי דת, בשנים 1949 ו-2017

■ בסוף שנת 2018 מנתה האוכלוסייה הערבית בישראל 1,871 מיליון איש, והיוותה 20.9% מכלל האוכלוסייה. לפי תחזית האוכלוסייה הארצית, בשנת 2065 היא צפויה למנות 3.841 מיליון איש (19.3% מכלל האוכלוסייה).

■ במהלך שנת 2017 גדלה האוכלוסייה הערבית בכ-39 אלף נפש, גידול שכמעט כולו נבע מריבוי טבעי (43.8 אלף לידות ו-5.2 אלף פטירות). שיעור הגידול השנתי היה 2.3%.

■ בעקבות הירידה בפריור האוכלוסייה הערבית בשנים האחרונות, ירד שיעור הגידול השנתי שלה מ-3.4% בסוף שנות ה-90 של המאה הקודמת ל-2.3% בשנת 2017. שיעור הגידול השנתי של האוכלוסייה הערבית בשנת 2017 בחלוקה למחוזות השונים נע בין 2.8% במחוז תל אביב לבין 1.7% במחוזות הצפון וחיפה ו-3.9% במחוז הדרום.

■ בשנת 2017 היו 1.1 מיליון משקי בית עם ילדים בני 0-17 (ובהם כ-2.7 מיליון ילדים). משקי בית אלו היו כ-44% מסך משקי הבית בישראל. במשקי הבית היהודיים היו כ-41% משקי בית עם ילדים (כ-838 אלף), בהשוואה ל-64% במשקי הבית הערביים (כ-244 אלף).

■ מאמצע שנות ה-60 עד אמצע שנות ה-80 של המאה ה-20 חלה ירידה תלולה בפריור של הנשים הערביות, ירידה מרמה של כ-4 ילדים בממוצע לאישה בתחילת שנות ה-2000 ל-3.5 בשנת 2010 ול-3.16 בשנת 2017.

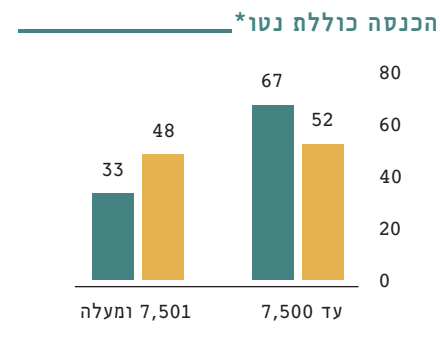
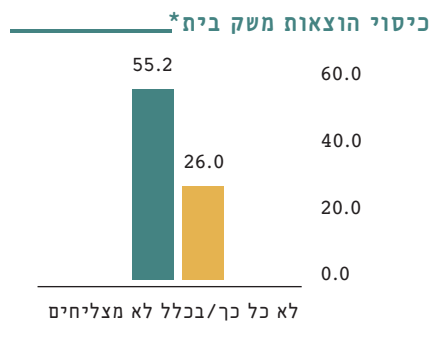
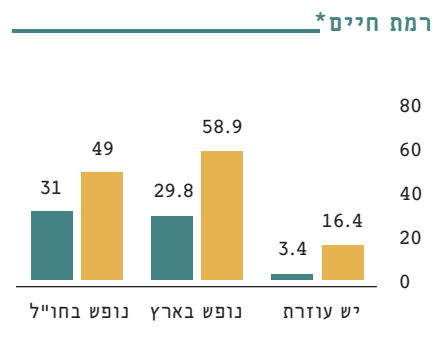
■ תחולת העוני של קשישים באוכלוסייה הערבית עומדת על 58.1% לעומת 13.1% באוכלוסייה היהודית.

על פי נתוני הסקר החברתי לשנת 2017 עולה כי שיעור הערבים המעידים על עצמם כי מאז גיל 15 ועד היום חשו תחושת עוני לעיתים קרובות הוא גבוה בהרבה מהשיעור בחברה היהודית ואחרים (27% לעומת 9% בהתאמה). מעניין להיווכח כי חרף כל האמור לעיל, שיעור האזרחים הערבים המדווחים כי הם מרוצים/מרוצים מאד מההכנסה שלהם דומה לזה של האוכלוסייה היהודית (60 ו 62% בהתאמה)

הפערים הכלכליים בין היהודים והערבים בישראל באים לידי ביטוי במספר קריטריונים: בהכנסה האישית והמשפחתית, ברמת החיים ובתפיסות סובייקטיביות לגבי עוני. אמנם, על פי דו"ח של הביטוח לאומי, בשנת 2016 תחולת העוני של משפחות ערביות ירדה מעט מ-53.3% בשנת 2015 ל-49.2% בשנת 2016. משקי הבית בחברה הערבית בעלי הכנסה נמוכה יותר ממשקי הבית בחברה היהודית, מתקשים בכיסוי הוצאותיהם ורמת החיים שלהם נמוכה יותר. הפערים בין האוכלוסייה הערבית לאוכלוסייה היהודית באים לידי ביטוי גם בתחולת העוני של ילדים, נפשות וקשישים:

■ תחולת העוני של ילדים באוכלוסייה הערבית עומדת על 61.7% לעומת 21.1% באוכלוסייה היהודית.

■ תחולת העוני של נפשות באוכלוסייה הערבית עומדת על 52% לעומת 14.3% באוכלוסייה היהודית.

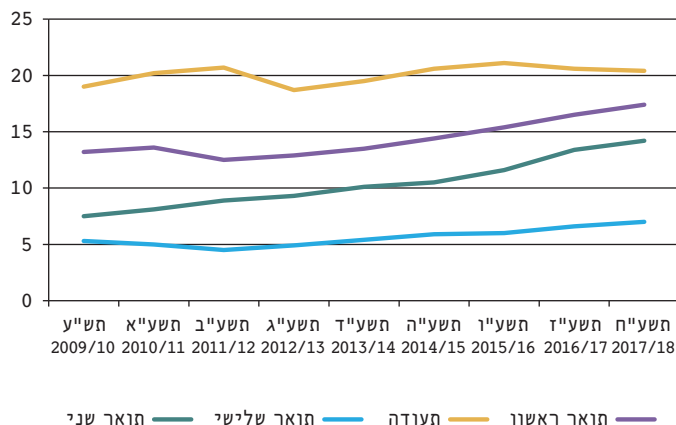

■ יהודים ואחרים ■ ערבים

*עבור משק בית

- בין השנים תש"ע (2009/10) ותשע"ח עלה אחוז הסטודנטים הערבים באופן משמעותי בכל התארים: בתואר ראשון - מ' 13.2% ל-17.4% (18.0% בסטודנטים החדשים), בתואר שני - מ' 7.5% ל-14.2% ובתואר שלישי - מ' 5.3% ל-7.0%, בהתאמה.

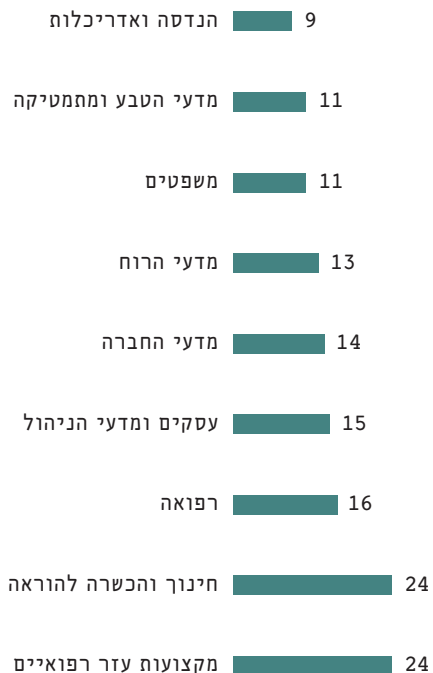
אחוז הערבים בקרב סטודנטים לפי תואר אקדמי, תש"ע (2009/10) - תשע"ח (2017/18)

השכלה וחינוך הינם כלי מרכזי למוביליות חברתית, גם עבור דור ההמשך. כך למשל, ככל שהשכלת האם גבוהה, עולים סיכויי התלמיד לזכאות לתעודת בגרות. שיעורי הזכאות בקרב הניגשים לבחינות הבגרות שהתעודה הגבוהה ביותר של אימם הייתה תעודה אקדמית היו גבוהים יותר בהפרש ניכר מהשיעורים בקרב ניגשים שלאימם השכלה נמוכה (תעודת סיום של בי"ס יסודי או חטיבת ביניים או בי"ס תיכון, שאינה תעודת בגרות) 89.1% לעומת 60.3%, בהתאמה. המגמות שנרשמות בשנים האחרונות בכל הנוגע להשכלה וחינוך בקרב החברה הערבית אמנם נושאים פוטנציאל לשינוי החברתי אך בה בעת מגלים מספר ליקויים שיש לפעול על מנת לתקנם.

- 18.3% מתוך 602,756 הילדים שביקרו בגני ילדים ציבוריים בביקוח משרד החינוך ובמעונות היום בשנת תשע"ז משתייכים לאוכלוסייה הערבית.
- בחינוך הערבי שיעור הזכאים לתעודת בגרות נמוך מזה שבחינוך העברי - 64.2% לעומת 79.5%, בהתאמה. שיעורי הזכאות בקרב הבנות גבוהים מהשיעורים בקרב הבנים: 73.8% לעומת 53.6%, בהתאמה.
- בשנת הלימודים תשע"ז ובמעבר לתשע"ח, עמד אחוז נשירת התלמידים במגזר הערבי על 2.1%, ירידה מהשנה שעברה בה הוא עמד על 2.2%. בקרב תלמידי חטיבת הביניים והתיכונים קיימת נשירה גבוהה יותר (3.5%).
- שיעור העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות מבין הניגשים לבגרות (שהם המועמדים הפוטנציאליים להמשך לימודים במוסדות להשכלה גבוהה) הגיע בחינוך הערבי ל 48.9%, נמוך מזה שבחינוך העברי - 68.3%.

אחוז הסטודנטים הערבים לפי תחום לימוד, חשע"ז (2016/17)

■ בשנת תש"ע (2009/10) רוב הסטודנטים הערבים לתואר ראשון היו נשים (66.5%), ובשנת תשע"ח (2017/18) האחוז היה גבוה יותר והגיע ליותר משני שלישים (68.9%), כלומר שתי סטודנטיות על כל סטודנט. רוב דומה של נשים היה גם בקרב סטודנטים ערבים חדשים (68.4%). במהלך שנים אלו העלויות המשמעותיות ביותר באחוז הנשים בקרב הערבים היו בתארים המתקדמים (בתואר השני - מ' 62.0% בתש"ע ל' 72.7% בתשע"ח, ובתואר השלישי - מ' 53.3% ל' 60.1%, בהתאמה).

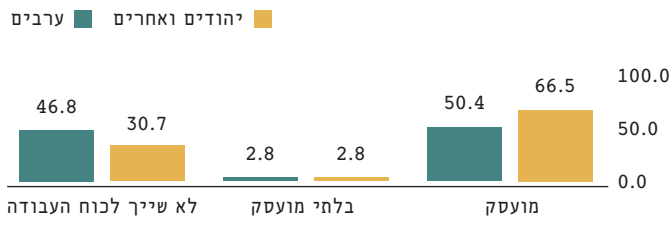
■ אחוז הערבים בקרב מקבלי תואר ראשון עלה מ' 11.0% בתשע"ו (2015/16) ל' 11.9% בתשע"ז, ובקרב מקבלי תואר שני עלה האחוז מ' 9.3% ל' 9.9%, בהתאמה. בקרב מקבלי תואר שלישי הייתה יציבות - 4.1% בתשע"ו ו' 4.0% בתשע"ז (64 אנשים).

■ תחומי הלימוד בתואר הראשון בתשע"ז שבהם שיעור הערבים היו גבוהים במיוחד היו מקצועות עזר רפואיים, רפואה ומדעי הרוח שבהם כלולים מקצועות החינוך וההכשרה להוראה. לעומת זאת, שיעור הערבים היו נמוכים מאוד בתחומי הנדסה והאדריכלות וכן עסקים ומדעי הניהול.

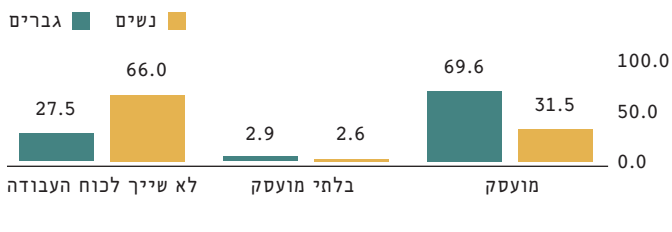
■ אחוז הסטודנטים בערבים במקצועות מכניסים, נמוך יחסית, 16% מכלל הסטודנטים בעסקים ומדעי הניהול הם סטודנטים ערבים, 10% בהנדסה ואדריכלות, 10% במתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב ו' 8% במדעים פיזיקליים.

והשיעור הגבוה ביותר (48%) הוא של העוסקים בעבודות מקצועיות בחקלאות, בינוי, תעשייה ובתחומים שונים, כאשר באוכלוסייה היהודית ואחרים רק 20% מהגברים אוחזים במשלח יד בתחום זה. מעניין לציין בהקשר זה כי הנשים הערביות אוחזות בשיעור הגבוה ביותר של עבודה במקום הקשור במידה רבה לתחום הלימודים שלהן (64% לעומת 48% באוכלוסייה היהודית ואחרים ו-47% בקרב גברים ערבים). בסך הכל, רוב הערבים והערביות המועסקים מרוצים או מרוצים מאד מעבודתם (83%, מעט פחות משאר האוכלוסייה, 90%).

מצב תעסוקה, לפי קבוצת אוכלוסייה

מצב תעסוקה בחברה הערבית, לפי מגדר

ממצאי הסקר החברתי מגלים כי האוכלוסייה הערבית בישראל סובלת מרמת תעסוקה נמוכה יותר, ומתעסוקה איכותית פחות. נושא התעסוקה מרכזי ומשפיע על מהווה את אחד מהנושאים החשובים והמשפיעים על התפתחותה של אוכלוסייה זו. מעבר לכך שתעסוקה הולמת מעניקה אפשרויות כלכליות, אפשרויות קידום ומציאת משמעות לחיים. גם בתחום זה, ישנם פערים בין יהודים וערבים בישראל. באופן כללי, הציבור הערבי מועסק פחות. נכון לשנת 2017 שיעור המובטלים הוא נמוך וזהה בין הערבים ליהודים (3%), אלא שהפער המשמעותי הוא בקבוצת מי שאינם נמנים על "כוח העבודה". כלומר, אנשים שאינם מעוניינים לעבוד או מעוניינים לעבוד אך לא חיפשו עבודה בחודש שקדם לתקופת הסקר כמו עובדי משק הבית, אנשים שאינם מסוגלים לעבוד או אנשים החיים מקצבה או פנסיה. לפי מדדים אלו כמעט מחצית מהערבים (47%) אינם שייכים לכוח העבודה. פילוח מגדרי מראה כי עיקר הבעיה קיימת בקרב הנשים הערביות. בעוד אצל הגברים הערבים, אחוזים נמוכים יחסית לא שייכים לכוח העבודה (27%) הרי שבקרב הנשים הערביות אחוזים גבוהים מאד לא שייכים לכוח העבודה (66%). גם בקרב הנשים שעובדות, היקפי המשרה החלקית גבוהים מאשר בקרב נשים יהודיות ואחרות (35% לעומת 27% בהתאמה) כאשר הסיבה העיקרית (41%) לעבודה במשרה חלקית היא טיפול בילדים, בן משפחה, או במשק הבית.

עם זאת, מצבן של הנשים הערביות שכן מועסקות טוב ממצבם של הגברים הערבים המועסקים. כך למשל השיעור הגבוה של משלח יד בקרב הנשים הערביות הוא משלח יד אקדמי (31%), שיעור דומה לזה שבמגזר היהודי, לעומת זאת, רק 10% מהגברים הערבים עוסקים במשלח יד אקדמי

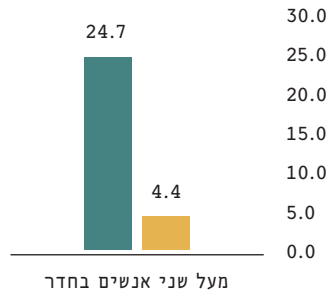
קיימים הבדלים בתפרוסת הגיאוגרפית בין בני שלוש הדתות. נכון לשנת 2017, אחוז גבוה מקרב הדרוזים (80.6%) מתגוררים במחוז הצפון, ולעומת זאת מידת ריכוזם של הנוצרים (ערבים) במחוזות אלה קטנה יותר וחלקם הקטן מתגורר גם במחוזות ירושלים המרכז ותל אביב. מידת פיזורם של המוסלמים היא הגדולה ביותר, 35.6% מתגוררים במחוז הצפון, 21.8% במחוז ירושלים, 16.6% במחוז הדרום, 13.8% במחוז חיפה, 11% במחוז המרכז ורק 1.1% במחוז תל אביב.

בישראל ישנם 1,479 יישובים כאשר 135 בלבד מתוכם מיועדים למי שאינם יהודים כאשר רוב היישובים הערבים ממוקמים בתחתית האשכול החברתי-כלכלי בישראל¹. למרות הגידול הטבעי באוכלוסייה הערבית, מאז קום המדינה לא הוקמו יישובים ערבים חדשים מלבד היישובים הבדואים בנגב.

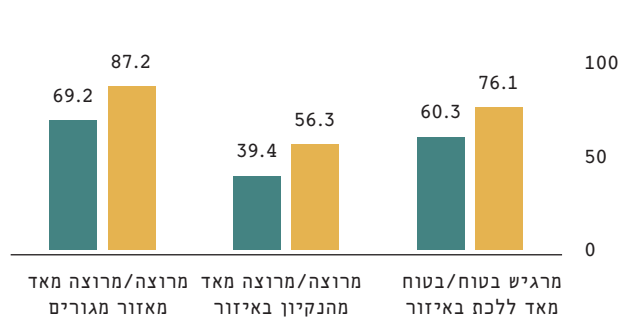
האוכלוסייה הערבית סובלת ממחסור ביחידות דיור וצפיפות דיור. מעבר לכך האוכלוסייה הערבית עוברת פחות בין אזורים, ושיעור הרצון שלה ממקום המגורים ומאפייניו נמוכה יותר. כמחצית מהאוכלוסייה הערבית מתגוררת במחוז הצפון והשאר - בריכוזים קטנים יותר במחוזות האחרים.

ווחק של 20.5 שנה או יותר
ביישוב המגורים

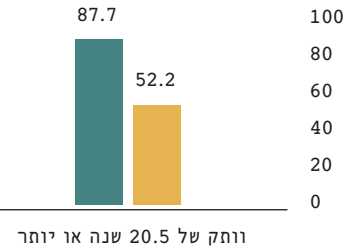
צפיפות דיור

שיעור רצון

יהודים ואחרים ■ ערבים ■

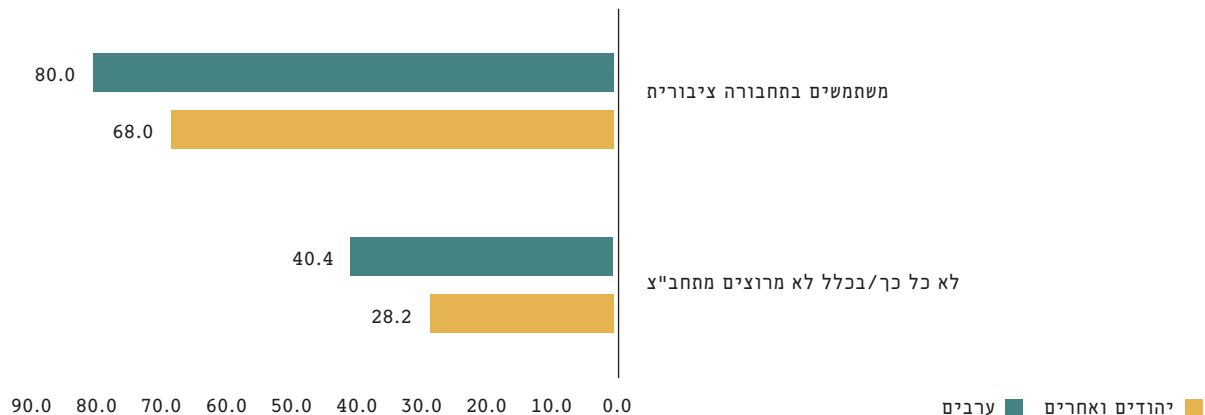
1 הלמ"ס, אפיון רשויות מקומיות וסיווגן לפי הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2013

הציבורית מעידה על חוסר שביעות רצון גדול בהשוואה לאוכלוסייה היהודית. ממצא זה יכול להסביר את העובדה שנגישותם של הערבים למכוניות פרטיות גבוהה יחסית, כאשר ל-76% ממשקי הבית יש מכונית לרשות משק הבית, נתון לזהה לאוכלוסייה היהודית.

בנוגע לרישיון נהיגה, מצבם של הנשים הערביות טוב פחות כאשר רק ל-49% יש רישיון נהיגה, נמוך בהרבה מהשיעור בקרב גברים ערבים (82%) ונשים יהודיות (67%).

תשתיות תחבורה ברמה גבוהה מקדמות נגישות למרכזי תעסוקה, מוסדות השכלה ומרכזי פנאי, ויכולות לתרום במתן מענה לחסמי הנגישות למרכזים אלו. כיום, למרות הצורך הלאומי בשילוב האוכלוסייה הערבית בשוק העבודה למשל, האוכלוסייה הערבית אשר מתגוררת ברובה בפריפריה של הנגב והגליל לא נהנית מהיתרונות הפוטנציאליים של התחבורה הציבורית. ברמת הנגישות לתחבורה ציבורית, הפער המרכזי בא לידי ביטוי בזמינות הנמוכה של שירותי התחבורה הציבורית בחברה הערבית, ובפרט במגוון היעדים הנמוך והתדירות המועטה של קווים בישובים אלו. במצב דברים זה האוכלוסייה הערבית אשר משתמשת יותר מזו היהודית בתחבורה

תחבורה

מצביעה על אחוזים זהים, כלומר לא חל שיפור בשיעור הנבדקות במהלך השנים. גם בדיקת סרטן צוואר הרחם (PAP) אותה יש לבצע כל שנתיים שלוש, מתבצעת הרבה פחות על ידי נשים ערביות לעומת נשים בשאר האוכלוסייה בישראל - רק 28% לעומת 69% בהתאמה עשו את הבדיקה אי פעם. גם כאן, בהשוואה לנתוני שנת 2010 הנתונים דומים (אז עמדו על 29%).

בדיקה נוספת היא בדיקת קולונוסקופיה לאבחון מחלות במעי הגס. גם בדיקה זו נפוצה פחות בחברה הערבית: 27% מהערבים מעל גיל 40, נשים וגברים, עברו אותה, לעומת 41% באוכלוסייה היהודית. בהשוואה לשנת 2010, בעוד שבכלל האוכלוסייה הלא ערבית חל שיפור (מ36% ל41%) הרי שבאוכלוסייה הערבית חלה ירידה בשיעורי הבדיקה (מ32% ל27%). פילוח לפי מגדר מלמד כי הנשים הערביות עשו את הבדיקה בשיעורים נמוכים מהגברים הערבים (23% לעומת 31% בהתאמה) והפער בין לבין נשים יהודיות ואחרות גדול אף יותר (23% לעומת 39% בהתאמה).

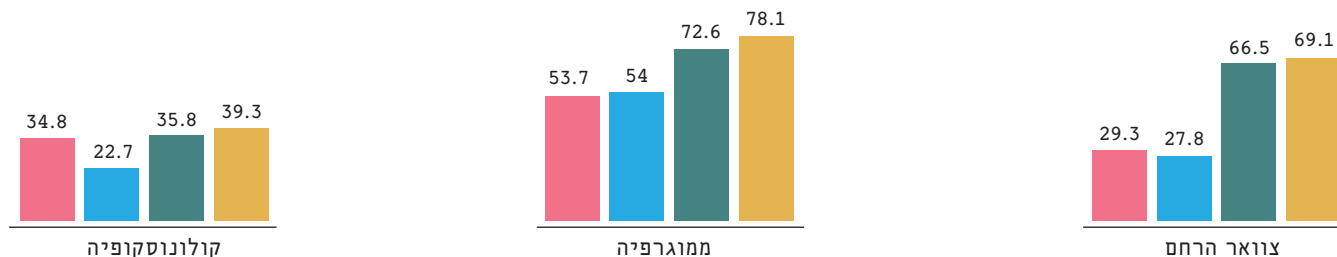
בריאות תקינה היא גורם המשפיע ללא היכר על איכות ורמת החיים, בהיותה מאפשרת הזדמנויות תעסוקה נרחבות יותר ורמת חיים גבוהה יותר. הסקר החברתי התמקד בנושא הבריאות ובחן מדדים שונים, פיזיים, נפשיים וכלכליים המציגים תמונת מצב אודות בריאות האוכלוסייה בישראל. תמונת המצב המתקבלת בנוגע לאוכלוסייה הערבית בישראל אינה אופטימית. במדדים רבים מצבם של ערביי ישראל גרוע מאשר המצב בקרב האוכלוסייה היהודית.

מניעה ובדיקה

בציבור הערבי, בעיקר בקרב נשים, אחוזי ההיבדקות בבדיקות מניעה נמוכים בצורה משמעותית. כך למשל, בקרב הנשים הערביות, רק 54% מקרב בנות 40 ומעלה עברו בדיקת ממוגרפיה אי פעם, זאת לעומת 78% בשאר אוכלוסיית ישראל. זאת כאשר הרופאים ממליצים לעבור בדיקה זו כל שנתיים מגיל 40 ומעלה. מעניין להבחין כי בדיקה דומה שנערכה ב-2010

מניעה ובדיקה בקרב נשים, לפי אוכלוסייה, 2010 ו-2017

■ ערביות 2010 ■ ערביות 2017 ■ יהודיות ואחרות 2010 ■ יהודיות ואחרות 2017

מחלות כרוניות

מצב המחלות הכרוניות בציבור הערבי הינו דוגמא קונקרטי נוספת למצב הבריאותי הרעוע של האוכלוסייה הערבית. סקר בריאות לאומי שנערך בשנים 2013-2015 על ידי המרכז הלאומי לבקרת מחלות מצא כי בחברה ערבית שיעור חולי הסוכרת גבוה יותר מאשר בחברה היהודית, הן בקרב גברים והן בקרב נשים. 14% מהגברים הערבים חולים בסוכרת לעומת 8.5% במגזר היהודי ו-14.5% מהנשים הערביות חולות בסוכרת לעומת 6.8% מהנשים היהודיות. זאת ועוד, בשנת 2015, בעוד שבחברה היהודית סוכרת הייתה סיבת המוות החמישית בשכיחותה, בחברה הערבית היא סיבת המוות השלישית בשכיחותה. על פי סקר של משרד הבריאות (אלשיך, רזק-מרג'ייה וחטיב, 2016), מחלה כרונית נוספת השנייה בשכיחותה בחברה הערבית היא לחץ דם גבוה, כאשר 5.9% מהערבים בישראל חולים בה, 11.3% מגילאי 21 ומעלה. נמצא גם כי חלה עלייה משמעותית באוכלוסייה הערבית בשיעורי החולים בסרטן, בשנת 2004, רק 0.2% מהאוכלוסייה הערבית דיווחו כי הם חולים בסרטן, בשנת 2010 4% ובשנת 2016 שיעור התחלואה בסרטן עמד על 7%.

אורח חיים

ישנה כתיבה ענפה על התרומה של אורח חיים בריא המורכב מתזונה נכונה, קיום פעילות גופנית סדירה והימנעות מפעולות שאינן תורמות לבריאות הפרט לטווח הארוך והקצר להעלאת תוחלת החיים ואיכותם. ככלל, ניתן לומר שבאוכלוסייה הערבית אורח החיים הינו בריא פחות מהאוכלוסייה היהודית. בעיקר במספר מישורים: תזונה, פעילות גופנית ועישון.

תזונה

בחינת מדדי תזונה שונים מראה תמונה מורכבת. במדדים מסוימים המצב בחברה הערבית פחות טוב, כך למשל אוכלים פחות ירקות ביום (רק 9% באוכלוסייה הערבית אוכלים 4 ירקות ומעלה ביום לעומת 26% באוכלוסייה היהודית ואחרים), או שותים יותר משקאות ממותקים ביום (37% שותים 4 משקאות ממותקים ומעלה ביום לעומת 24% בשאר האוכלוסייה). לעומת זאת במדדים מסוימים בחברה הערבית המצב טוב יותר, כך למשל בעוד ש 35% מהאוכלוסייה הערבית אוכלים 3 ומעלה דגנים מלאים ביום, רק 7% משאר האוכלוסייה אוכלים כמות דומה. גם אכילת בשר נפוצה יותר בחברה הערבית, 46% אוכלים 3 פעמים או יותר בשבוע לעומת 21% בשאר האוכלוסייה, כמו כן השימוש בשמן זית בבישול נפוץ יותר בחברה הערבית (52% לעומת 39% בשאר האוכלוסייה).

בכל הנוגע למודעות לתזונה, המודעות נמוכה יותר בציבור הערבי, רק 24% מעידים כי הם נוהגים לבדוק את הרכיבים או את הסימון התזונתי שעל אריזת מוצרי מזון, לעומת 46% באוכלוסייה היהודית ואחרים, ורק 20% קיבלו ייעוץ תזונתי ממומחה לעומת 36% בשאר האוכלוסייה.

פעילות גופנית

על פי ארגון הבריאות העולמי ומשרד הספורט מומלץ לבצע פעילות גופנית מתונה בסדר גודל של לפחות 150 דקות בשבוע במצטבר. זאת לאור העובדה שפעילות גופנית מורידה את הסיכון למחלות כרוניות שונות דוגמת מחלות לב, שבץ מוחי, סרטן מסוגים שונים ועוד. למרות הקשר ההדוק בין פעילות גופנית ובריאות בקרב האוכלוסייה הערבית, שיעור העוסקים בפעילות גופנית אינו גבוה: רק 28% בלבד מקרב האוכלוסייה הערבית העידו כי עסקו בפעילות גופנית כל שהיא בשלושת החודשים האחרונים, זאת לעומת כמחצית (51%) בשאר האוכלוסייה. בחלוקה מגדרית, הפערים אף גדולים יותר כאשר נשים ערביות עוסקות בפעילות גופנית בעוצמה נמוכה, 23% מהנשים הערביות עסקו בפעילות גופנית בשלושת החודשים שקדמו לסקר, לעומת 54% באוכלוסייה היהודית ואחרות.

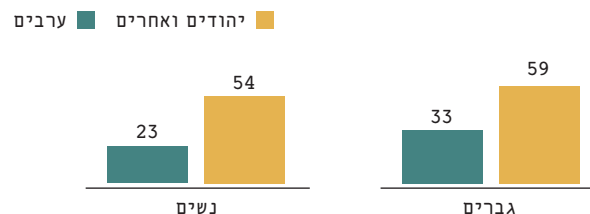
עישון

על פי נתוני משרד הבריאות, עישון סיגריות מהווה גורם סיכון מוביל לתחלואה כרונית, כגון: מחלות לב וכלי-דם, מחלות ממאירות ומחלת ריאה חסימתית כרונית, ולתמותה מוקדמת. בארה"ב, עישון אחראי על כ-20% מכלל הפטירות. ממצאי הסקר החברתי מעלים תמונה חמורה אודות הרגלי העישון בחברה הערבית, בקרב הגברים. 53% מהגברים הערבים מעשנים כיום, לעומת 34% בשאר האוכלוסייה, אם עורכים השוואה ל-2010 מגלים כי המצב לא השתנה לטובה ואף מעט לרעה (52%), נשים ערביות לעומת זאת, כמעט ואינן מעשנות (5%) פחות מנשים בשאר האוכלוסייה (17%). לאור זאת, לא מפתיע לגלות כי 73% מהערבים חשופים לעישון בחודש האחרון כל יום, לעיתים קרובות או מדי פעם זאת לעומת 49% בקרב גברים שאינם ערבים. בהתאם לכך, כמחצית (45%) מהנשים הערביות חשופות לעישון בתדירות דומה, כך שאמנם רק אחוז נמוך מהן מעשנות אקטיביות אך אחוזים גבוהים בהרבה נחשפות לעישון פאסיבי.

ביטוחים וויתורים כלכליים

חוק ביטוח בריאות ממלכתי קובע כי כל אזרחי ישראל זכאים לסל שירותים בסיסי אותו מספקות קופות החולים. בנוסף לשירותים הבסיסיים, קופות החולים מציעות ביטוחים משלימים הנותנים מענה במצבים שאינם מכוסים על ידי הביטוח הבסיסי, כמו כן חברות ביטוח פרטיות מציעות ביטוח למקרים שונים וחריגים. ניתוח נתוני הסקר החברתי מעלה תמונה מדאיגה אודות הסיטואציה הביטוחית בחברה הערבית - רק 39% מהאזרחים הערבים מבטוחים בביטוח משלים של קופת החולים, לעומת 89% בשאר

פעילות גופנית, לפי קבוצת אוכלוסייה ומגדר

האוכלוסייה. זה המקום לציין כי בעוד שבאוכלוסייה היהודית ואחרים חלה עלייה משנת 2010 באחוזי המבוטחים בביטוח משלים (מ84% ל89%) באוכלוסייה הערבית חלה ירידה באחוזי המבוטחים (מ44% ל39%). בכל הנוגע לביטוח פרטי המצב גרוע אך יותר כאשר רק 12% מהאוכלוסייה הערבית יש ביטוח בריאות פרטי כל שהוא לעומת 41% בשאר האוכלוסייה. אחת ההשערות לגבי מצב זה היא עלותם הכלכלית של הביטוחים, המשלימים וקל וחומר הפרטיים. בהקשר זה, האוכלוסייה הערבית מעידה על יותר ויתורים בריאותיים הנעשים עקב מצב כלכלי, כך 20% מהנסקרים (לעומת 5% בשאר האוכלוסייה) מעידים כי ויתרו על תרופות מרשם בשנה האחרונה עקב מצב כלכלי לצד 16% שוויתרו על טיפול רפואי עקב נסיבות כלכליות (לעומת 8% באוכלוסיית היהודים ואחרים).

למרות התמונה העולה של מצב בריאותי טוב פחות בחברה הערבית, הרי שבדיוח הסובייקטיבי, רוב הנשאלים (77%) מעידים כי מצב בריאותם טוב או טוב מאד, וכי הם אינם סובלים מבעיה בריאותית (67%). נתון נוסף ומעניין נוגע לרמת האמון של האוכלוסייה הערבית במערכת הבריאות, כאשר כמחצית (47%) מעידים כי יש להם אמון במידה רבה במערכת הבריאות, יותר מהאמון שנרשם בקרב האוכלוסייה היהודית והאחרים (24%).

נסרין חדאד חאג' יחיא היא ראשת התוכנית ליחסי יהודים-ערבים במכון הישראלי לדמוקרטיה.
בעלת תואר שני בחינוך ובגיאוגרפיה חברתית ודוקטורנטית בבית הספר להיסטוריה באוניברסיטת תל אביב.

www.idi.org.il

המכון הישראלי
לדמוקרטיה